

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА

**СЕКТОР ОСИГУРАЊА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Извештај за 2021. годину

Садржај:

1. Увод.....	4
2. Активности Народне банке Србије у 2021. години	4
Непосредне контроле.....	4
Посредни надзор и посредне контроле.....	5
Дозволе, сагласности и остале регулаторне активности надзора	5
Развојне активности.....	7
Стручни испити.....	7
3. Тржиште осигурања.....	8
3.1. Општи показатељи.....	8
3.2. Учесници на тржишту	11
Друштва за (ре)осигурање	11
Остали учесници на тржишту.....	11
3.3. Структура портфеља осигурања.....	12
3.4. Билансна сума и билансна структура	14
Билансна сума	14
Структура активе	15
Структура пасиве	16
4. Показатељи пословања.....	17
4.1. Адекватност капитала	17
4.2. Квалитет имовине	18
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви	19
4.4. Реосигурање	20
4.5. Профитабилност.....	20
4.6. Ликвидност	22
5. Друштвена одговорност и заштита права грађана.....	22
6. Закључак	23

Списак скраћеница и појмова

млн	милион
млрд	милијарда
T1	прво тромесечје у години – период од 1. 1. до 31. 3.
T2	два тромесечја у години – период од 1. 1. до 30. 6.

1. Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. На крају 2021. године овај део финансијског сектора обухватао је следеће финансијске институције: 23 банке, 20 друштава за (ре)осигурање, 16 давалаца финансијског лизинга, седам добровољних пензијских фондова, 13 платних институција и четири институције електронског новца.

2. Активности Народне банке Србије у 2021. години

С обзиром на значајну улогу сектора осигурања у пружању заштите осигураницима од последица изазваних пандемијом вируса корона и значај обезбеђења континуитета пружања услуге осигурања у условима ове кризе, активности Народне банке Србије у 2021. години биле су усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, обезбеђивање услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и обезбеђење заштите права и интереса осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

Непосредне контроле

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања у 2021. години, спроведено је или се спроводи укупно седам поступака непосредних контрола субјеката надзора у делатности осигурања, од чега су три планирана и један ванредан поступак, спроведени искључиво у делу пруденцијалног надзора друштава за осигурање, два поступка искључиво у сегменту који се односи на тржишно понашање, док је један поступак обухватио истовремено пруденцијални надзор и надзор тржишног понашања. Окончана су три контролна поступка, започета у претходном периоду, при чему су још три поступка непосредне контроле обустављена након спроведених мера надзора.

У оквиру *пруденцијалног надзора*, спроведени поступци непосредних контрола у 2021. години обухватили су поштовање законских одредаба пре свега у делу испуњености услова који се односе на адекватност капитала, образовање прописаних техничких резерви, поштовања правила инвестирања средстава друштва за осигурање у смислу облика и ограничења инвестирања у поједине облике имовине, рочне и валутне усклађености имовине и обавеза, затим процене других значајних билансних позиција, као и других посредним надзором утврђених значајних активности. Контролама су утврђени ризици у пословању, оцењено је управљање тим ризицима, оцењен је систем интерних контрола, као и систем управљања у друштву. Циљане контроле су се односиле на довољност премије и управљање трошковима спровођења осигурања, посебно у делу

осигурања од аутоодговорности и, с тим у вези, поштовање одредаба Закона о обавезном осигурању у саобраћају, којим је детаљније уређена ова материја.

Свим контролним поступцима у 2021. години којима је обухваћено *тржишно понашање* извршене су свеобухватне провере пословања друштава у том сегменту како би се, с једне стране, спровела целовита провера и утврдило постојеће стање у друштвима обухваћених контролама као основ даље провере њиховог тржишног понашања, а, с друге стране, указало на значај свих активности које (посредно и непосредно) утичу на права и интересе корисника услуга осигурања. Контролама су утврђене неправилности у систему управљања ризицима, и то посебно у делу вршења продајних активности, као и поступања по одштетним захтевима (осигурање живота, рентно осигурање, колективно осигурање, осигурање од аутоодговорности и сл.), анализе узрока приговора и спровођења мера превенције, предуговорног информисања и друго. Као један од закључака спроведених контрола у сегменту надзора тржишног понашања намеће се и то да поједина друштва нису применила *Смернице Народне банке Србије о минималним стандардима понашања и доброј пракси учесника на тржишту осигурања* (стандардима тржишног понашања) или су то учинила на недовољно адекватан начин, али наведена неправилност у сваком појединачном случају биће отклоњена добро одмереним мерама надзора.

Посредни надзор и посредне контроле

Паралелно с непосредним контролама, у Народној банци Србије вршен је *посредни надзор* и у делу пруденцијалног надзора и у делу надзора тржишног понашања.

Активности посредног *пруденцијалног надзора* подразумевале су континуирано праћење пословања друштава за (ре)осигурање и с *финансијско-економског* аспекта и са *актуарског* аспекта, као и предузимање активности на разјашњењу достављених података и информација, односно отклањању уочених неправилности. Посебно су спроведене активности посредног пруденцијалног надзора, и то: (1) праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за (ре)осигурање, (2) анализа тромесечних мишљења овлашћеног актуара, мишљења овлашћеног актуара о финансијским извештајима и годишњим извештајима о пословању друштава, мишљења овлашћеног актуара на извештаје о спровођењу политике саосигурања и реосигурања, анализа извештаја рада интерне ревизије друштава, пријем и анализа достављених интерних аката друштава за (ре)осигурање, (3) пријем и анализа достављених годишњих, тромесечних и месечних података друштава за осигурање и састављање одговарајућих извештаја и (4) сачињавање тромесечних извештаја о стању сектора осигурања.

У оквиру посредног надзора над *тржишним понашањем* друштава за осигурање, редовно су праћени ризици тржишног понашања, на основу анализе

квалитативних и квантитативних показатеља, при чему су препознати проблематични аспекти пословања појединих друштава за осигурање и других субјеката надзора. Ти аспекти пословања, односно активности друштава за осигурање и других субјеката надзора које су препознате као потенцијално штетне за права и интересе корисника услуга осигурања, обухваћени су контролним поступцима како би се благовремено проверило поступање и спровеле одговарајуће мере ради благовремене заштите права и интереса корисника услуга осигурања. Истовремено с поменутим активностима, спроведене су бројне тематске анализе и пружена неопходна мишљења корисницима услуга осигурања, субјектима надзора, новинарима и другим заинтересованим странама, и то у погледу закључивања уговора, квалитета информација које се пружају уговарачима осигурања, садржине услова осигурања, права на накнаду из уговора о осигурању, увођења нових производа осигурања и остало.

Када је реч о другим субјектима надзора, настављено је с редовним анализама годишњих извештаја за 2020. годину које су други субјекти надзора који обављају послове заступања и посредовања у осигурању (друштва за посредовање/заступање у осигурању, заступници – предузетници, банке, даваоци финансијског лизинга, јавни поштански оператер) доставили Народној банци Србије.

Дозволе, сагласности и остале регулаторне активности надзора

Народна банка Србије обавила је, у оквиру активности надзора над делатношћу осигурања, и читав низ других, редовних активности, као што су обрада различитих врста захтева за издавање дозвола и сагласности, давање стручних мишљења и слично.

С тим у вези, на основу претходно извршене анализе и дате оцене утицаја наведених догађаја на пословање друштава за (ре)осигурање, издате су претходне сагласности Народне банке Србије за: обављање функције члана управе (24), избор друштва за ревизију (20), стицање квалификованог учешћа (1), трајно пребацивање капитала и имовине из групе неживотних осигурања у групу животних осигурања (1) и улагање у друго правно лице (2), а на основу претходно извршених анализа које су подразумевале и процену економског утицаја давања сагласности на пословање друштва. Код других субјеката надзора, током извештајног периода издате су три дозволе за обављање послова посредовања у осигурању друштвима за посредовање у осигурању, једна дозвола за обављање послова заступања у осигурању друштвима за заступање у осигурању и три дозволе за обављање послова заступања у осигурању заступницима у осигурању. Исто тако, код других субјеката надзора спроведено је 11 поступака за давање претходне сагласности за стицање/увећање квалификованог учешћа, четири поступка за давање претходне сагласности за обављање функције члана управе,

један поступак за давање претходне сагласности за улагање у друго правно лице, 15 поступака за давање претходне сагласности за промену адресе седишта и један поступак давања претходне сагласности за промену правне форме.

Активности Народне банке Србије, усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања, у 2021. години су се односиле, између осталог, на европске интеграције и регулаторне активности.

Народна банка Србије континуирано прати прописе Европске уније из области осигурања и усклађује домаће прописе или припрема њихово усклађивање ради адекватне припреме Републике Србије за улазак у Европску унију, водећи рачуна о стабилности тржишта осигурања и о заштити права и интереса корисника услуге осигурања. У току су стручне редактуре превода правних аката која допуњују *Директиву Солвентност 2*, као део поступка превода правне тековине Европске уније у Републици Србији, који ће олакшати даље усклађивање прописа из области осигурања.

Током 2021. године настављено је са израдом прелиминарне радне верзија нацрта прописа којим се *Директива о дистрибуцији осигурања* транспонује у Републици Србији.

Развојне активности

Од активности Народне банке Србије усмерених на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања, посебно се издвајају активности за имплементацију *Солвентности II* у Републици Србији.

У складу с динамиком дефинисаном *Стратегијом за имплементацију Солвентности II у Републици Србији*, у току 2021. године настављено је са израдом прелиминарне радне верзије нацрта прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања.

У оквиру развоја функције супервизије Народне банке Србије, у 2021. години су се спроводиле активности на: континуираном побољшавању метода рада; учешћу на супервизорским колегијумима; перманентној едукацији и стручном усавршавању запослених у Народној банци Србије и сл.

Стручни испити

Народна банка Србије посвећује посебну пажњу едукацији овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Регулативом је утврђено да та лица, пре приступања полагању стручних испита у Народној банци Србије, треба да прођу одговарајуће нивое обуке како би стекли сва потребна знања и адекватно обављали послове који им предстоје.

Ради подизања нивоа компетенција лица која су стекла овлашћење за обављање послова посредовања или заступања у осигурању, као и ради утврђивања коначног списка активних у том послу, прописана је обавеза професионалног континуираног усавршавања, чијим се испуњавањем лица задржавају у одговарајућем регистру и могу да обављају делатност.

На основу Споразума о обуци кандидата за полагање стручног испита за стицање звања овлашћеног посредника или звања овлашћеног заступника у осигурању и професионалном усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, потписаног између Народне банке Србије и Привредне коморе Србије, у 2021. години организоване су обуке и два редовна испитна рока за полагање стручних испита за стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању.

Народна банка Србије је организовала два редовна испитна рока за стицање звања овлашћеног актуара.

На основу коначних резултата о положеним испитима, лицима је издато укупно 439 решења о стицању звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, а шест лица је стекло звање овлашћеног актуара.

У 2021. години редовно су се спроводиле активности које се тичу надзора професионалног континуираног усавршавања овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара.

3. Тржиште осигурања¹

3.1. Општи показатељи²

Након реалног пада светског бруто домаћег производа од 3,1% у 2020. години, као последице пандемије вируса корона, процењује се његов реалан раст од 6,1% у 2021. години и прогнозира успорен раст од 3,6% у 2022. години, с обзиром на растућу глобалну неизвесност, као и даље присутну пандемију вируса корона.

Тржишта осигурања су, у условима повећања и реструктурирања ризика изазваних пандемијом, климатским променама, дигитализацијом и др., показала одређени степен отпорности. Томе је, између осталог, допринела промена свести о

¹ Извештај је базиран на подацима које су друштва за (ре)осигурање дужна да достављају Народној банци Србије.

² Извор: *World economic outlook*, ММФ, април 2022; *Global economic and insurance market outlook 2022/23*, Swiss Re, *Sigma* No 5/2021, новембар 2021; *World insurance*, Swiss Re, *Sigma* No 3/2021, јул 2021. и Народна банка Србије.

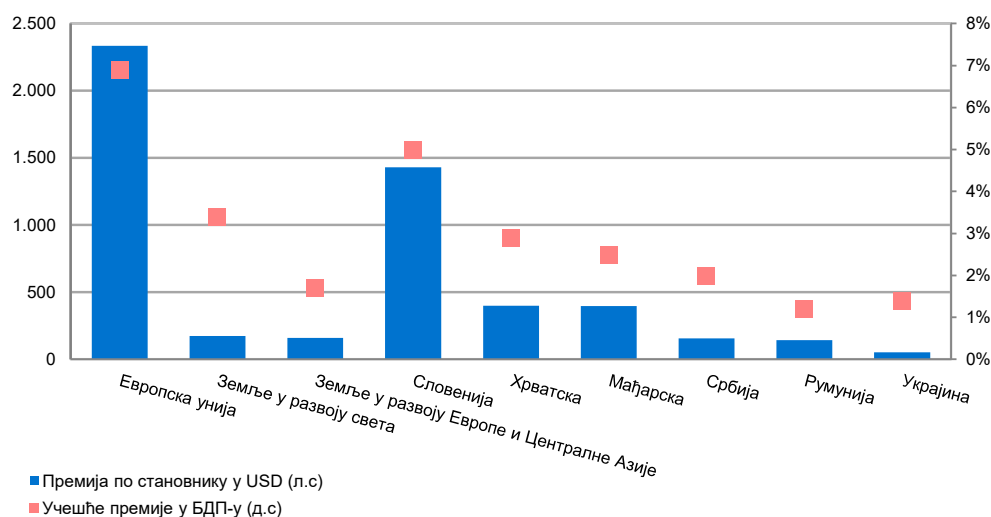
тим ризицима, односно о потреби за одговарајућим покрићем имовине, произашлом из обављања рада од куће, значају улагања у финансијску сигурност и важности нашег здравља и здравља наше породице. Процењен реалан раст глобалне *премије неживотних осигурања* у 2021. години износи 3,3%, при чему се у развијеним земљама процењује раст од 2,8%, а у земљама у развоју раст од 5,8%.

Премија животних осигурања у 2021. години бележи на глобалном нивоу процењен реалан раст од 3,5%, при чему у развијеним земљама он износи 4,1%, а у земљама у развоју 1,4%.

Пет држава с највећим учешћем у укупној премији оствареној на светском тржишту (САД, Кина, Јапан, Велика Британија и Немачка) у 2020. години покривале су 66,8% тог тржишта, док је Република Србија према оствареној премији на 76. месту у свету.

Сектор осигурања у Републици Србији се по степену развијености налази знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања – однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику.

Графикон 3.1.1. **Компарација показатеља развијености сектора осигурања**
(у 2020)

Извор: Swiss Re, Sigma No 3/2021 и Народна банка Србије.

Према учешћу премије у процењеном бруто домаћем производу у 2020. години од 2,0% Република Србија је на 63. месту на свету, док овај показатељ за земље чланице Европске уније износи чак 6,9%. Међутим, у поређењу с групом земаља у развоју света с просеком од 3,4% и земљама у развоју Европе и централне Азије, чији је просек 1,7%, као и с обзиром на то да се земље као што су Румунија и Украјина налазе иза Републике Србије, може се закључити да је

Република Србија на задовољавајућој позицији, уз постојање потенцијала за побољшање ове позиције.

Према премији по становнику у 2020. години од 155 долара или 136 евра³ Република Србија заузима 62. место у свету. Исти показатељ за земље чланице Европске уније износи 2.335 долара, за земље у развоју света 174 долара, а за земље у развоју Европе и централне Азије 159 долара. На првом месту у свету су Кајманска острва са 11.479 долара, следе Хонгконг и САД, док Словенија са 1.429 долара и Хрватска са 398 долара заузимају 27. односно 46. место.

У 2021. години премија у процењеном бруто домаћем производу у Републици Србији износи 1,9%, док је премија по становнику 175 долара или 148 евра.⁴

У финансијском сектору чији је надзор поверен Народној банци Србије (банке, осигурање, лизинг и добровољни пензијски фондови),⁵ осигурање по билансној суми, капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2021. години, која је износила 5.555 млрд динара, банке учествују са 90,9%, а друштва за (ре)осигурање са 6,0%.

Табела 3.1.1. Учешће у укупном финансијском сектору
(у %)

	Банке		Лизинг		Осигурање		ДПФ	
	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Билансна сума	91,0	90,9	2,2	2,2	6,0	6,0	0,9	0,9
Капитал	89,3	88,8	1,2	1,2	9,6	10,0		
Број запослених ¹⁾	65,9	65,8	1,0	1,0	32,8	32,8	0,4	0,4

1) Код ДПФ је приказан број запослених у друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима.

Извор: Народна банка Србије.

³ Податак о броју становника је процењен број становника (годишњи просек), док је премија обрачуната према просечном годишњем курсу Народне банке Србије за 2020. годину.

⁴ Податак о броју становника је последње расположив податак – процењен број становника на дан 1. јануара 2021. године, док је премија обрачуната према просечном годишњем курсу Народне банке Србије за 2021. годину.

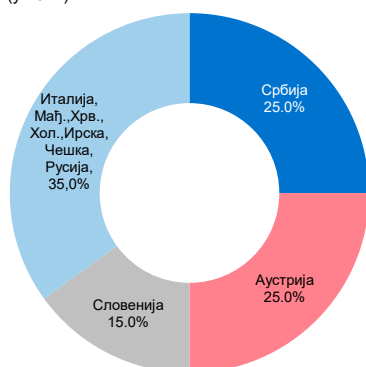
⁵ Осим платних институција и институција електронског новца.

3.2. Учесници на тржишту

Друштва за (ре)осигурање

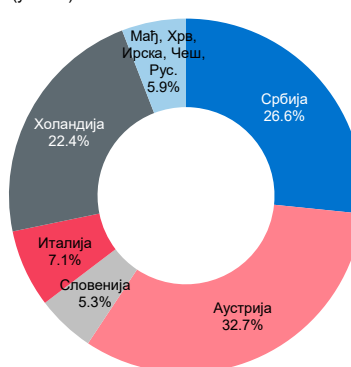
На крају 2021. године, у Републици Србији је пословало 20 друштава за (ре)осигурање, што је непромењен број у односу на претходну годину. Искључиво пословима осигурања бави се 16 друштава, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем баве се четири друштва, искључиво неживотним осигурањем односно и животним и неживотним осигурањем бави се по шест друштава.

Графикон 3.2.1. Структура друштава за (ре)осигурање Србије према власништву (у 2021)

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 3.2.2. Билансна сума друштава за (ре)осигурање Србије према власништву (у 2021)

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано према власничкој структури капитала, од 20 друштава на крају 2021. године њих 15 је у већинском страном власништву.

Друштва у страном власништву на крају 2021. године бележила су преовлађујуће учешће у премији животних осигурања са 87,1%, премији неживотних осигурања са 60,0%, укупној имовини са 73,4%, као и у броју запослених са 65,2%.

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за (ре)осигурање, учествовало је и: 16 банака, шест давалаца финансијског лизинга и јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 105 правних лица (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 77

заступника у осигурању (физичких лица – предузетника) и 4.338 активних овлашћених лица за обављање послова заступања, односно послова посредовања у осигурању.

3.3. Структура портфелеа осигурања

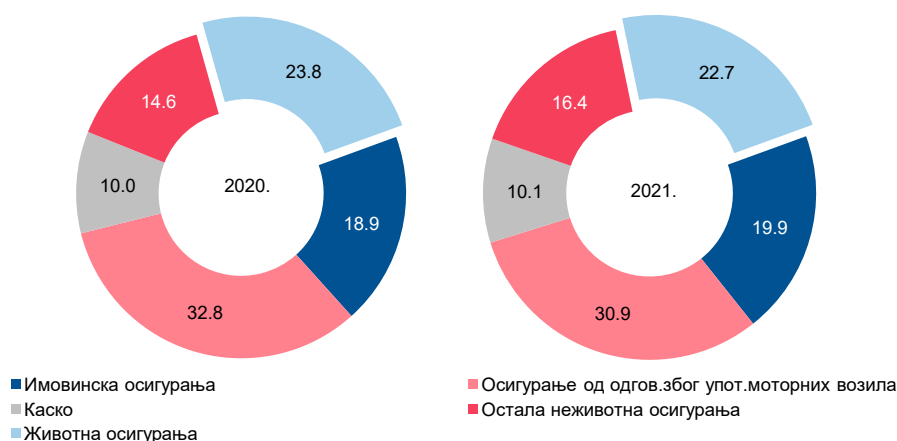
У 2021. години друштва за осигурање су остварила укупну премију у висини од 119,4 млрд динара (1,02 млрд евра или 1,2 млрд долара),⁶ што представља повећање од 8,6%.

У структури премије у 2021. години, учешће неживотних осигурања износило је 77,3%, док се учешће животних осигурања смањило са 23,8% у 2020. години на 22,7% у 2021. години услед већег раста премије неживотних од премије животних осигурања.

У структури укупног портфелеа, пет врста неживотних осигурања: добровољно здравствено осигурање, осигурање моторних возила – каско, осигурање имовине од пожара и других опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила, учествује са 66,7%.

Осигурање од одговорности због употребе моторних возила у 2021. години задржало је водеће учешће у укупној премији са 30,9%, а затим следе животна осигурања са 22,7% и имовинска осигурања са 19,9%.

Графикон 3.3. Укупна премија према врстама осигурања
(у 2020. и 2021. у %)

Извор: Народна банка Србије.

Осигурање од последица незгоде, које обухвата, између осталог, и обавезна осигурања, као што су осигурање путника у јавном саобраћају и осигурање запослених од повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези с

⁶ Према просечном годишњем курсу Народне банке Србије за 2021. годину.

радом, у 2021. години је имало непромењено учешће у поређењу с претходном годином и оно износи свега 2,7%.

Ако се упореди учешће премије добровољног здравственог осигурања у 2020. години и у 2021. години, уочава се његов раст са 4,9% на 5,8%, што је резултат раста ове премије од 27,5%. При томе, 77,8% тржишта покривају четири друштва за осигурање.

Премија неживотних осигурања у 2021. године порасла је за 10,2% у односу на 2020. годину. Премија имовинских осигурања је порасла за 14,3%, премија осигурања моторних возила – каско за 10,1%, а премија осигурања од одговорности због употребе моторних возила, након краткотрајног пада у Т1 2020. године због пандемије вируса корона и опоравка у Т2 2020. године, наставља с растом, да би у 2021. години тај раст износио 2,4%. Осигурање помоћи на путовању – врста осигурања која је у години појаве пандемије забележила највећи њен утицај, у 2021. години бележи раст од 113,9% и повећање учешћа у укупној премији са 0,9% у 2020. години на 1,9% у 2021. години.

Нема промена у ранг-листи пет највећих друштава за осигурање по премији неживотних осигурања и премији животних осигурања, која у наведеним премијама тржишта учествују са 77,3% и 83,2%, респективно. Међутим, променио се ранг пет највећих друштава за осигурање посматрано према висини укупне премије, која у укупној премији тржишта учествују са 75,8%.

Табела 3.3.1. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање
(у млн RSD, у %)

	2020.			2021.			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Према критеријуму укупне премије							
Дунав	29677	27.0	1	31578	26.4	1	-
Ђенерали	22073	20.1	2	23396	19.6	2	-
ДДОР	13096	11.9	4	13948	11.7	3	раст
Винер	13247	12.1	3	13518	11.3	4	пад
Триглав	7153	6.5	5	8147	6.8	5	-
Према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	26689	31.9	1	28072	30.4	1	-
Ђенерали	14907	17.8	2	16362	17.7	2	-
ДДОР	11068	13.2	3	11777	12.8	3	-
Винер	7563	9.0	4	7755	8.4	4	-
Триглав	6400	7.6	5	7375	8.0	5	-
Према критеријуму премије животних осигурања							
Ђенерали	7165	27.4	1	7035	25.9	1	-
Винер	5684	21.7	2	5763	21.3	2	-
Граве	3885	14.8	3	4102	15.1	3	-
Дунав	2988	11.4	4	3506	12.9	4	-
ДДОР	2027	7.8	5	2170	8.0	5	-

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по каналима продаје, највећи део *укупне премије* у 2021. години остварен је преко друштава за осигурање (61%), посредника (13%), техничких прегледа (10%), друштава за заступање (6%) и банака (5%).

Кад је реч о премији *неживотних осигурања*, сама друштва за осигурање прикупила су 60% укупне премије неживотних осигурања, посредници 16% и технички прегледи 14%. При томе, банке обезбеђују 51% укупне премије осигурања кредита, посредници обезбеђују 49% укупне премије добровољног здравственог осигурања, 45% осигурања од опште одговорности и 33% осигурања финансијских губитака, док технички прегледи обезбеђују 34% укупне премије осигурања од одговорности због употребе моторних возила.

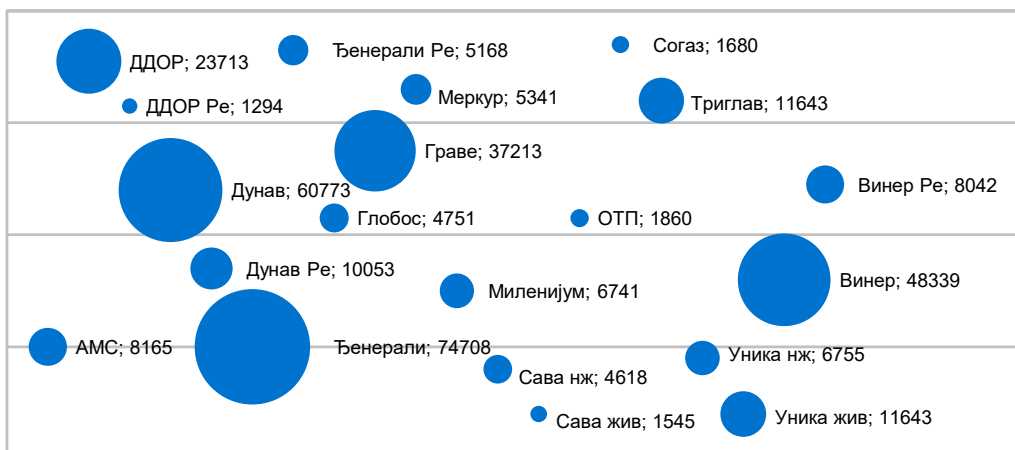
Код укупне премије *животних осигурања* највише се обезбеђује путем продаје: друштава за осигурање (63%), банака (15%) и друштава за заступање (13%).

3.4. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Билансна сума друштава за (ре)осигурање повећана је на крају 2021. године на 334,0 млрд динара (2,8 млрд евра или 3,2 млрд долара),⁷ што је за 6,3% више него на крају претходне године.

Графикон 3.4.1. **Билансне суме друштава за (ре)осигурање**
(на дан 31.12.2021, у млн динара)

Извор: Народна банка Србије.

⁷ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2021. године.

У 2021. години промењен је редослед на ранг-листи пет највећих друштава за осигурање посматрано према висини билансне суме, која у укупној билансној суми свих друштава за осигурање учествују са 79,0%.

Табела 3.4.1. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање према критеријуму билансне суме
(у млн RSD, у %)

	2020.			2021			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Ђенерали	72701	24.9	1	74708	24.1	1	-
Дунав	57255	19.6	2	60773	19.6	2	-
Винер	45102	15.5	3	48339	15.6	3	-
Граве	35008	12.0	4	37213	12.0	4	-
ДДОР	22480	7.7	5	23713	7.7	5	-

Извор: Народна банка Србије.

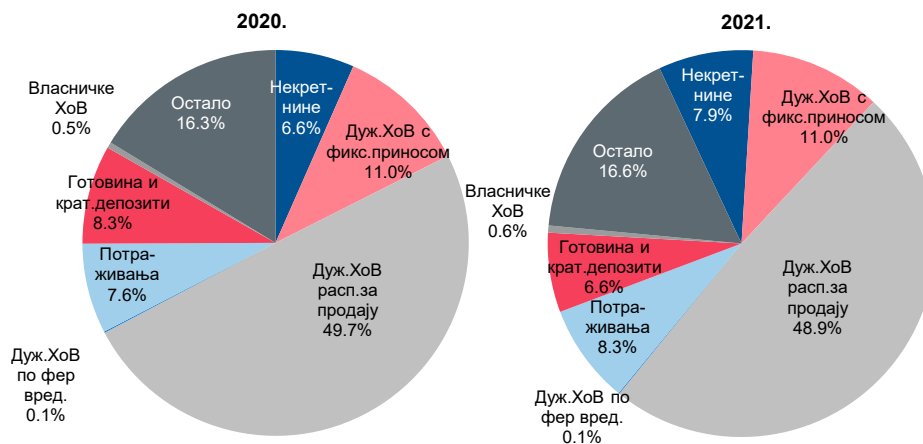
Структура активе

У структури активе друштава за (ре)осигурање, са стањем на дан 31. децембра 2021. године, највећи део односио се на дужничке хартије од вредности, и то дужничке хартије од вредности: расположиве за продају (48,9%), с фиксним приносом (11,0%) и које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (0,1%), иза којих су следили потраживања 8,3%, некретнине, постројења и опрема 7,9%, техничке резерве које падају на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара 7,0% (као део категорије *Остало*⁸ у Графикону 3.4.2) и готовина и краткорочни депозити (6,6%).

У поређењу са 2020. годином може се закључити да дужничке хартије од вредности и готовина и краткорочни депозити смањују учешће у 2021. години, док некретнине и потраживања повећавају своје учешће.

⁸ *Остало* обухвата: нематеријална улагања, гудвил, софтвер и остала права, учешћа у капиталу, остале дугорочне финансијске пласмане (осим дужничких хартија од вредности с фиксним приносом), остала дугорочна средства, одложена пореска средства, залихе, стална средства намењена продаји, остале хартије од вредности у оквиру финансијских пласмана, остале краткорочне финансијске пласмане, порез на додатну вредност, АВР и техничке резерве на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара.

Графикон 3.4.2. **Структура aktive**
(на дан 31. 12. 2020. и 31. 12. 2021)

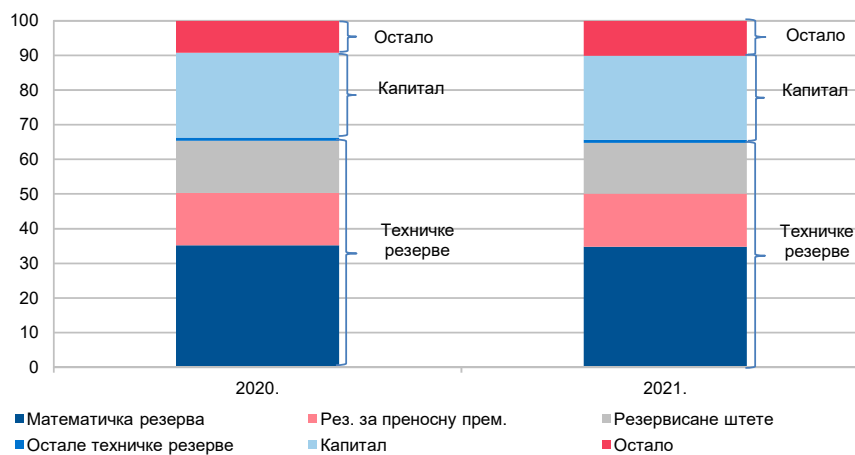
Извор: Народна банка Србије.

Структура пасиве

У структури пасиве на дан 31. децембра 2021. године, техничке резерве исказале су учешће од 65,6%, а капитал учешће од 24,3%.

Капитал, у износу од 81,1 млрд динара, у 2021. години расте по стопи од 5,5%, а техничке резерве, у износу од 219,2 млрд динара, расту по стопи од 5,3%. Математичка резерва задржава најзначајније учешће у техничким резервама, са стопом раста у 2021. години од 5,0% у односу на крај претходне године.

Графикон 3.4.3. **Структура пасиве**
(у %)

Извор: Народна банка Србије.

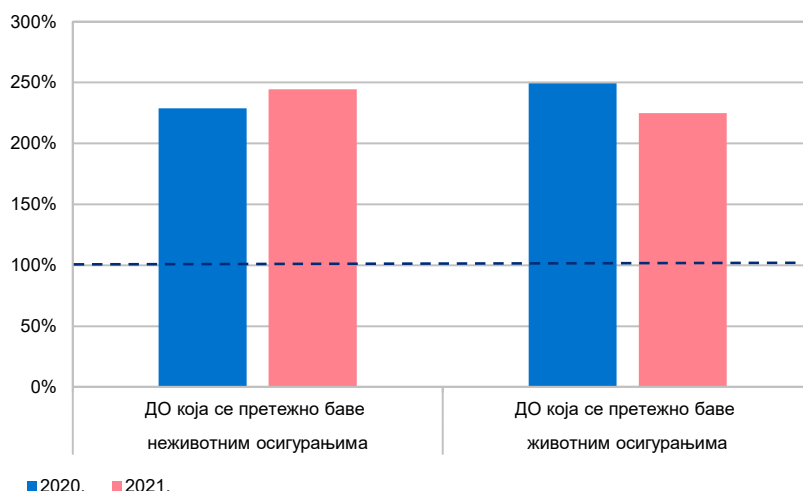
4. Показатељи пословања

4.1. Адекватност капитала

Солвентност друштва за (ре)осигурање у великој мери зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе из осигурања, а пре свега од испуњености услова који се односе на адекватност капитала, а утврђени су као однос захтеване и расположиве маргине солвентности.

Расположива маргина солвентности друштва за (ре)осигурање на дан 31. децембра 2021. године у Републици Србији је износила 51,8 млрд динара, а захтевана маргина солвентности 21,5 млрд динара. Код друштава која се претежно баве *неживотним осигурањима*, **основни показатељ адекватности капитала** (однос расположиве маргине солвентности и захтеване маргине солвентности) износио је 244,6%, код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* 225,0%, док код *друштава за реосигурање* 280,3%, што представља добру капитализованост.

Графикон 4.1.1. Адекватност капитала друштава за осигурање

Извор: Народна банка Србије.

Способност друштва које се бави пословима *неживотних осигурања* да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и односом премије у самопридржају и укупног капитала, тј. **рацијом покрића ризика неживотних осигурања капиталом**. Премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих ризика и треба да буде довољна за исплату штета и накнада из осигурања. У

случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића користи се укупан капитал, односно његови делови.

Рацио покрића ризика неживотних осигурања капиталом у 2021. години на нивоу свих друштава за осигурање у Републици Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* износио је 144,8%, док је у 2020. години износио 143,3%. Ова промена је последица већег раста премије у самопридржају од раста капитала ових друштава за осигурање.

Рацио покрића ризика животних осигурања капиталом, као однос укупног капитала и техничких резерви друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања*, смањен је са 31,1% у 2020. години на 30,2% у 2021. години. Кретање овог показатеља је резултат већег раста техничких резерви од раста капитала.

Вредност наведеног односа у 2021. години указује на постојање „резерве” од 30,2% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

4.2. Квалитет имовине

Посматрано према учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, тј. **показатељу теже утрживе активе**, који је у 2020. износио 16,3%, а у 2021. години 18,3%, уочава се нешто већи раст наведених облика улагања од раста укупне активе у односу на 2020. годину.

Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведени показатељ је повећан са 5,6% у 2020. на 7,2% у 2021. години. На промену његове вредности у 2021. у односу на 2020. годину утицао је већи раст теже утрживе активе од раста укупне активе.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити с проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Показатељ потраживања, као однос потраживања за премију и укупне уговорене премије на нивоу свих друштава за осигурање која су се претежно бавила *неживотним осигурањима*, благо је повећан – са 13,3% у 2020. на 13,7% у 2021. години, што је последица већег раста потраживања за премију од раста укупне уговорене премије.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији у 2021. години такође је благо повећано у односу на претходну годину – са 3,3% на 3,5%.

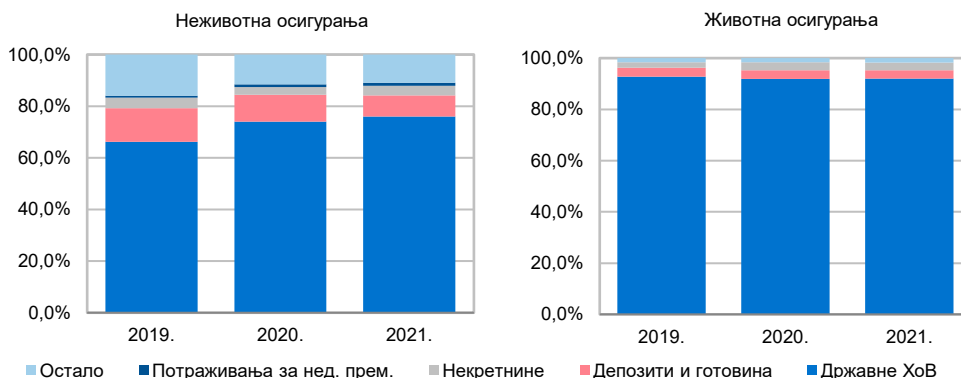
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви

Да би се заштитили интереси осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремено исплатиле штете, није довољно само да се формира адекватан ниво техничких резерви, већ и да се средства техничких резерви улажу на начин који обезбеђује очување и увећање њихове реалне вредности, а ради стварања услова за измирење преузетих обавеза у целини и у року и у садашњем и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства инвестира тако да води рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика (квалитативним и квантитативним), примењујући своје инвестиционе политике.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања*, као и у *друштвима за реосигурање*, на крају 2021. године је остварено инвестирање пуног износа средстава техничких резерви у прописане облике имовине.

Посматрано укупно у Републици Србији за сва друштва за осигурање, средства техничких резерви *неживотних осигурања* у 2021. години највећим делом су била уложена у државне хартије од вредности (76,0%), а затим у техничке резерве на терет саосигураваача, реосигураваача и ретроцесионара (9,2%), депозите код банака и готовину (8,1%), некретнине (3,8%) и потраживања за недоспеле премије (1,2%). Посматрано у односу на крај претходне године, *повећано* је учешће државних хартија од вредности и некретнина, док је *смањено* учешће депозита и готовине и учешћа техничких резерви на терет саосигураваача, реосигураваача и ретроцесиона.

Графикон 4.3. Структура инвестирања средстава техничких резерви

Извор: Народна банка Србије.

У оквиру структуре инвестирања средстава техничких резерви животних осигурања, благо је повећано учешће улагања у државне хартије од вредности, на 92,1%, и благо је смањено учешће депозита код банака и готовине, на 3,2%, и учешће некретнина, на 3,1%.

4.4. Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем врши се тзв. изравнавање ризика и заштита друштава за осигурање од великих или масовних штета, које могу угрозити њихово пословање. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Рацио ретенције премије, као удео меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији, указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* овај показатељ је смањен са 81,2% у 2020. на 79,8% у 2021. години.

Посматрано по врстама осигурања, проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању ваздухоплова, осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова, иза којих следе осигурање кредита, осигурање јемства, осигурање имовине од пожара и других опасности, осигурање од опште одговорности, осигурање од одговорности због употребе пловних објеката, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима за осигурање која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ је у 2021. години скоро непромењен у односу на претходну годину и износи 96,6%. Висока вредност овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом ризико дела премије у реосигурање, док штедни (као знатни већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигуравача.

4.5. Профитабилност

Сектор осигурања је у 2021. години остварио позитиван нето резултат, који је после опорезивања⁹ износио 11,1 млрд динара.

На профитабилност друштава за осигурање указује вредност **комбинованог рација у самопридржају** (однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају, према меродавној премији у самопридржају). Вредност овог рација испод 100% указује на способност друштава за осигурање да

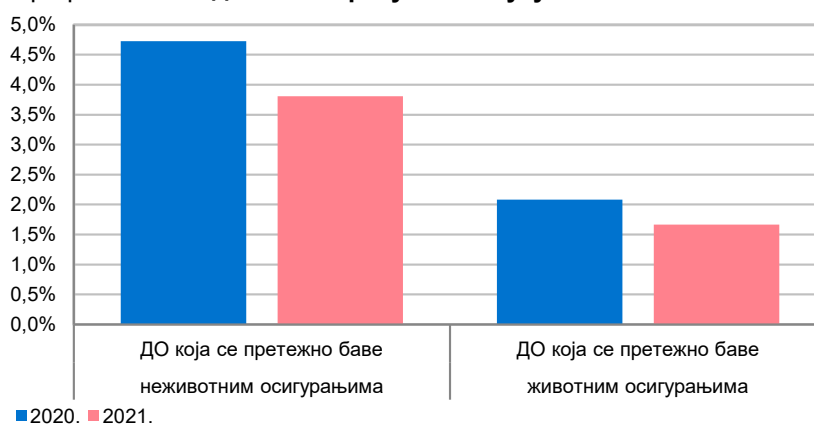
⁹ Обухвата само пореске расходе које су друштва за (ре)осигурање исказала до момента достављања података Народној банци Србије.

из прикупљене премије исплате штете у самопридржају и покрију настале трошкове спровођења осигурања у самопридржају, док се за вредности овог показатеља изнад 100% претпоставља да друштва при одређивању висине премије узимају у обзир и потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, при чему у том случају треба имати у виду пратеће тржишне ризике, као и ризик неиспуњења обавеза друге уговорне стране. Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* вредност комбинованог рација у самопридржају повећана је са 79,3% на крају 2020. на 85,3% на крају 2021. године. Повећање овог рација у 2021. години резултат је мањег раста меродавне премије у самопридржају од раста меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају.

Рацио штета у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне премије у самопридржају) као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* повећан је са 45,8% на крају 2020. на 48,9% на крају 2021. године.

Бенефит рацио¹⁰ код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* повећан је са 86,1% у 2020. на 89,8% у 2021. години. Наведено је резултат већег раста збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају од раста меродавне премије у самопридржају.

Графикон 4.5. Однос нето резултата и укупне активе – RoA

Извор: Народна банка Србије

¹⁰ Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

Однос нето резултата¹¹ и укупне активе – **RoA**, као мера приноса на укупну активу, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др., у 2021. години у друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* позитиван је и износи 3,8% (4,7% у 2020).

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања*, **RoA** у 2021. години наставља тренд бележења позитивних вредности и износи 1,7% (2,1% у 2020).

Посматрано на нивоу свих друштава за (ре)осигурање остварен је позитиван принос на укупну активу друштава, који износи 3,3% (4,1% у 2020).

4.6. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама, оно мора водити рачуна о усклађености средстава и обавеза по рочности, као и о утрживости и квалитету својих средстава. С обзиром на то да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру својих средстава пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

Показатељ усклађености ликвидне активе и обавеза¹² на нивоу свих друштава за (ре)осигурање, који је у 2021. години износио 154,6%, ниже је него на крају претходне године (160,4%), али и даље говори у прилог довољности ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза у сектору осигурања.

5. Друштвена одговорност и заштита права грађана

Надзором над обављањем делатности осигурања (супервизија осигурања), који спроводи Народна банка Србије, штити се стабилност и солвентност сектора осигурања, као значајног сегмента целокупног финансијског сектора наше земље, али се пре свега штите наши грађани и привредни субјекти – корисници услуга осигурања (уговарачи осигурања, осигураници и трећа оштећена лица). Народна банка Србије прати и благовремено реагује ради одржавања солвентности друштава за осигурање, а како би она у сваком тренутку могла да одговоре својим обавезама према корисницима услуга осигурања. Међутим, поред тог аспекта, изузетно је важно на који начин друштва за осигурање и други учесници на тржишту осигурања продају услуге осигурања, као и да ли и на који начин

¹¹ Нето резултат после опорезивања, с тим да се обухватају само порески расходи које су друштва за (ре)осигурање исказала до момента достављања података Народној банци Србије.

¹² Ликвидна актива у овом извештају обухвата: финансијске пласмане, готовину, депозите код банака и остале непоменуте дугорочне финансијске пласмане, док обавезе обухватају: краткорочне обавезе, пасивна временска разграничења, резервисане штете и друге техничке резерве осигурања до годину дана.

друштва за осигурање извршавају своје обавезе према својим клијентима (рокови и висина накнаде по штетним догађајима и друго), због чега се посебна пажња посвећује управо том сегменту пословања.

Народна банка Србије предузима активности из своје надлежности којима подстиче да услуге осигурања буду лако доступне, свима разумљиве, да закључење уговора о осигурању буде добровољно (где законом није другачије утврђено), да продају врше овлашћена лица са адекватним знањем и квалификацијама и посебно да се по настанку осигураног случаја (случај за који је уговорено покриће, као својеврсна заштита) благовремено и на фер начин исплати накнада из осигурања.

Како би остварила наведене циљеве, Народна банка Србије анализира квантитативне и квалитативне показатеље тржишног понашања учесника на тржишту осигурања (подаци о броју и врсти приговора и друго), на основу чега се препознају проблематични сегменти пословања друштава за осигурање, односно субјеката који врше послове посредовања и заступања у осигурању. Ризици неадекватног тржишног понашања који се препознају као најзначајнији са аспекта заштите права и интереса корисника услуга осигурања обухватају се планом контролних активности ради благовремене провере поступања друштава за осигурање и других учесника на тржишту осигурања, а тиме и обезбеђења потребне заштите права и интереса корисника услуга осигурања.

6. Закључак

Из упоредних показатеља на крају 2021. године и на крају претходне године, издвајају се следеће промене у посматраној години:

- На тржишту Републике Србије пословало је 20 друштава за (ре)осигурање, што је непромењено у односу на претходну годину, уз смањење броја запослених на 11.244, по стопи од –1,0%;
- Билансна сума сектора осигурања је порасла за 6,3% и износи 334,0 млрд динара;
- Капитал је порастао за 5,5% и износи 81,1 млрд динара;
- Техничке резерве су повећане за 5,3% и износе 219,2 млрд динара, уз инвестирање пуног износа средстава техничких резерви у прописане облике имовине;
- Укупна премија је повећана за 8,6% и износи 119,4 млрд динара;
- Учешће неживотних осигурања од 77,3% у укупној премији и даље је доминантно. Премија неживотних осигурања, у условима пандемије вируса корона, порасла је за 10,2%, при чему добровољно здравствено осигурање, имовинска осигурања и осигурање моторних возила – каско и осигурање од одговорности због употребе моторних возила бележе раст.

При том, осигурање помоћи на путовању, врста осигурања која је у години појаве пандемије имала највећи негативан утицај, у 2021. години бележи највећи раст премије;

- Животна осигурања смањују учешће у укупној премији са 23,8% на 22,7%, уз раст ове премије од 3,6%.

Постојећим прописима којима се уређује делатност осигурања у Републици Србији створени су предуслови за значајан корак ка даљој конвергенцији стања сектора осигурања у Републици Србији нивоу развоја тог сектора у Европској унији.

Значајне промене регулаторног оквира у области надзора делатности осигурања тек се очекују с пуним усклађивањем прописа с Директивом о дистрибуцији осигурања и с применом *Солвентности II*.

Директива о дистрибуцији осигурања доноси решења којима се ближе утврђује надзор и управљање производима осигурања како би се обезбедило да ти производи одговарају стварним потребама корисника. Поред тога, ова директива прописује начин информисања корисника и дистрибуције производа осигурања, чиме се унапређује ниво заштите права и интереса корисника услуге осигурања.

Ефективан режим солвентности који се заснива на изложености ризицима у складу је с развојем у другим деловима финансијског сектора, нарочито банкарским. С тим у вези, ради даљег унапређења регулативе пруденцијалног надзора, у предстојећем периоду планиран је наставак започетих активности на усклађивању с Директивом *Солвентност II*, која ће променити начин квантификације нивоа ризика којима је друштво за (ре)осигурање изложено у свом пословању, а самим тим и начин управљања овим ризицима. Завршетком прве фазе стратешки опредељених активности на имплементацији *Солвентности II* – анализа усклађености регулативе, спровођењем активности у оквиру друге фазе – процена ефеката имплементације, као и преласком на трећу фазу у којој се спроводи процес усклађивања регулаторног оквира, унапредиће се способност сектора осигурања да одговори на изазове у будућности, а с циљем обезбеђења дугорочне стабилности сектора осигурања и заштите корисника услуга осигурања.

У условима утицаја растуће глобалне неизвесности испољене у 2022. години, као и утицаја пандемије вируса корона, који траје више од две године, улога сектора осигурања у пружању заштите грађанима односно осигураницима и обезбеђење континуитета пружања услуге осигурања још више добија на значају. У том смислу, на изазове из међународног окружења у 2022. години Народна банка Србије је одговорила постепеним повећањем рестриктивности монетарне политике, као и референтне каматне стопе, како би обезбедила кретање инфлације у средњем року на ниском и стабилном нивоу. Такође, Народна банка Србије је правовремено донела низ добро одмерених мера за спречавање, смањење и отклањање негативних ефеката изазваних пандемијом вируса корона како би се

обезбедили права и интереси корисника услуга осигурања и очувала стабилност пословања свих професионалних учесника на тржишту осигурања, односно обезбедио континуитет надзорне функције, што ће наставити да и надаље чини.